

Afwijzing verzoek tot uitoefenen spreekrecht

Op de terechtzitting van 2 november 2015 heeft de rechtbank een beslissing genomen op een verzoek van [nabestaande a] en [nabestaande b] om het spreekrecht te mogen uitoefenen. De rechtbank heeft dit verzoek toen afgewezen. In de kern was de reden voor afwijzing tweeledig:

1. volgens de wet komt alleen spreekrecht toe aan nabestaanden die bloedverwant van het slachtoffer zijn. [Nabestaande a] en [nabestaande b] zijn geen bloedverwant van het slachtoffer;
2. De Hoge Raad heeft in 2012 in een andere zaak geoordeeld dat een rechtbank ten onrechte spreekrecht had verleend aan iemand die volgens de wet niet behoorde tot de kring van spreekgerechtigden.¹

Namens [nabestaande a] en [nabestaande b] is door hun raadsman aan de rechtbank verzocht die beslissing te heroverwegen en alsnog spreekrecht aan hen toe te kennen. De raadsman stelt in zijn pleitnota dat de Minister van Veiligheid en Justitie meent dat zijn cliënten wel spreekrecht toekomt en dat de wet in die zin kan worden uitgelegd en voorts dat het breed gevoelen van de Tweede Kamer is dat de wet ook zo zou moeten worden uitgelegd.

De rechtbank stelt voorop dat de eerder genoemde uitspraak van de Hoge Raad uit 2012 nog steeds leidend is: de wetgever heeft een limitatieve opsomming van de kring van spreekgerechtigden gegeven. Strikte toepassing van de wettelijke regeling biedt, aldus de Hoge Raad, het voordeel dat over de bijzondere status van de spreekgerechtigde geen onzekerheid bestaat. Het verschaft slachtoffers, het openbaar ministerie, de verdediging en de rechter duidelijkheid en voorkomt discussie of en aan de hand van welke maatstaven iemand spreekrecht moet worden verleend en wat de gevolgen daarvan zijn. Verder was de Hoge Raad van oordeel dat een uitbreiding van de wettelijke categorie van spreekgerechtigden behoort tot de taak van de wetgever en de rechtsvormende taak van de rechter te buiten gaat.

De rechtbank heeft nota genomen van Kamervragen die in november 2015 zijn gesteld met betrekking tot de mogelijkheid van uitbreiding van het spreekrecht voor - kort gezegd - samengestelde gezinnen, wanneer geen sprake is van bloedverwantschap.² Door de minister van Veiligheid en Justitie is naar aanleiding hiervan geantwoord dat de kwestie van spreekrecht en samengestelde gezinnen zal worden bezien in de context van een in 2017 uit te voeren wetsevaluatie³. Hieruit leidt de rechtbank eveneens af dat niet-

¹ Hoge Raad, 6 maart 2012, ECLI:NL:HR:2012:BR1149.

² Aanhangsel Handelingen II 2015/2016, nr. 2015Z20704.

³ Te weten de wet van 12 juli 2012, Stb. 2012, 345 en het wetsvoorstel ter uitbreiding van de omvang van het spreekrecht, Kamerstukken 34 082. Aanhangsel Handelingen II 2015/2016, nr. 926.

bloedverwanten onder de huidige wetgeving niet onder de wettelijke categorie van spreekgerechtigden vallen.

Kijkend naar de parlementaire geschiedenis van de totstandkoming van de wet inzake het spreekrecht, heeft de toenmalige Staatssecretaris van het ministerie van Veiligheid en Justitie⁴ het niet wenselijk geacht ten behoeve van personen die niet onder de kring van spreekgerechtigden vallen een hardheidsclausule op te nemen. Zo'n hardheidsclausule zou een oplossing kunnen bieden voor schrijnende gevallen, maar daar is door de wetgever dus niet voor gekozen. De toenmalige Staatssecretaris heeft daar (samengevat) aan toegevoegd dat het de rechter overigens altijd vrij staat om ambtshalve of op verzoek personen te horen als getuige en dus ook personen die om toelating tot het spreekrecht verzoeken. Naar aanleiding van de hiervoor genoemde Kamervragen is dit standpunt in de beantwoording herhaald⁵ en geconcludeerd dat de rechter dus de ruimte heeft om in individuele gevallen spreekrecht toe te kennen aan de nabestaanden van het slachtoffer. Kennelijk wordt door de huidige Minister en met de Kamervragen die passage zo gelezen dat daarmee in voorkomende gevallen de mogelijkheid van spreekrecht wordt geboden.

De rechtbank stelt vast dat het horen van een nabestaande van een slachtoffer als getuige die geen bloedverwant is en het uitoefenen van spreekrecht, wezenlijk van elkaar verschillen. Onder meer brengt het horen als getuige met zich mee dat hetgeen de getuige verklaart als bewijs in de strafzaak een rol kan gaan spelen. Ook ontstaat daarmee een ondervragingsrecht van de zijde van het openbaar ministerie en de verdediging. Voor de uitoefening van het spreekrecht (artikel 302 Sr.) is juist bepaald dat vragen van de officier van justitie en de verdediging slechts door tussenkomst van de voorzitter kunnen worden gesteld. De achtergrond daarvan is dat het onwenselijk is dat slachtoffers of nabestaanden van slachtoffers in een verhoorsituatie worden gebracht die hun leed juist kan vergroten.

Verder gaat het bij het uitoefenen van het spreekrecht primair om de verwerking van het eigen leed van de nabestaande en valt dit in beginsel niet samen met de verantwoordelijkheid van de zittingsrechter voor de volledigheid van het onderzoek ter terechtzitting.

De rechtbank acht het dan ook niet juist het spreekrecht bij wijze van getuigenverklaring mogelijk te maken. Bovendien zou daarmee impliciet de wettelijke kring van spreekgerechtigden feitelijk wordt uitgebreid, hetgeen, zoals eerder is genoemd, behoort tot de taak van de wetgever.

De rechtbank acht het in zijn algemeenheid ook onwenselijk dat slachtoffers of nabestaanden van slachtoffers in een verhoorsituatie worden gebracht omdat dit hun leed juist kan vergroten. Juist daarom heeft de rechtbank het meer passend gevonden dat [nabestaande a] en [nabestaande b] in het kader van de mogelijkheid die de wet hen geeft om hun vordering tot immateriële schadevergoeding toe te lichten en in dat kader te spreken over de gevolgen die de tenlastegelegde feiten en het overlijden van het slachtoffer voor hen heeft gehad, want de rechtbank heeft zonder meer begrip voor de

⁴ Nota naar aanleiding van het Verslag, Kamerstukken II 2011/2012, 33 176, nr. 6.

⁵ Zie ook: Kamerstukken II 2015/2016, 34 236, nr. 19.

behoefte van [nabestaande a] en [nabestaande b] om te spreken. Op die manier zouden zij naar voren kunnen brengen wat zij als spreekgerechtigde hadden willen uitspreken.

De rechtbank heeft deze mogelijkheid meerdere malen geboden, maar de raadsman heeft dit aanbod van de hand gewezen. Indien [nabestaande a] en [nabestaande b] hier toch alsnog gebruik van willen maken, zal de rechtbank daarvoor op de eerstvolgende zittingsdag na vandaag gelegenheid scheppen.

Conclusie: de rechtbank komt niet terug op haar eerdere beslissing: het verzoek tot toekenning van het spreekrecht wordt afgewezen. De rechtbank biedt opnieuw aan [nabestaande a] en [nabestaande b] de gelegenheid om in het kader van hun vordering tot immateriële schadevergoeding te spreken over de gevolgen die de tenlastegelegde feiten voor hen hebben gehad.